

Za dobro društvo

**- NACRT PROGRAMA KOJI JE UTVRDILO
PREDSJEDNIŠTVO**

**SOCIJALDEMOKRATSKA
PARTIJA HRVATSKE**

1. ZAŠTO PROGRAM ZA DOBRO DRUŠTVO?

Politički program suvremene političke stranke obuhvaća definiciju njezinih ciljeva i načina njihovih ostvarenja, njezine obveze i društvenu legitimaciju. Ako ne nude jasne odgovore na ključne izazove društva, ako su vrijednosno kaotične, pragmatično usmjerene na podilaženje parcijalnim interesima radi zadobivanja podrške i osvajanje vlasti, tad stranke napuštaju načelo općeg dobra i postaju trgovački projekti. Neslućeni rast populističkih stranaka, sve izraženije tendencije autoritarnih obrata donedavno demokratskih stranaka, gubitak podrške etabliranim strankama jasnih ideoloških određenja, ohrabruju tzv. političke pragmatičare da u ime takozvanog osuvremenjivanja stranaka odbacuju i temeljni vrijednosno-ideološki supstrat na kojemu se birači identificiraju i odlučuju kome dati svoj glas.

SDP je proteklih godina bio snažno izložen takvim rizicima. Nebriga za vlastito političko utemeljenje, za socijaldemokratske vrijednosti, rezultirala je i izostankom jasnih i prepoznatljivih javnih politika, koje nije bilo moguće nadoknađivati povremenom lijevom retorikom ili tek ponekom socijalnom mjerom, a koja je zbog izostanka konzistentne socijaldemokratske politike, u javnosti ocijenjena više kao demagoški potez s ciljem dobivanja ili zadržavanja vlasti nego kao dosljedno mijenjanje društva na dogovorenim vrijednostima.

Iz tog razloga SDP ponovno definira i naglašava svoje vrijednosti i na njima utemeljuje svoje politike. Više je od dva desetljeća od donošenja Programa za socijalnu i demokratsku Hrvatsku koji više ne daje odgovore na izazove promijenjenog svijeta i drugačije Hrvatske. Pojavili su se neki potpuno novi izazovi, a neki stari su promijenili način iskazivanja. **SDP novim programom traži nove odgovore**, kako zbog samog sebe, tako i zato da građanima, biračima učini vidljivim razloge i svrhu svojeg postojanja i ponudi im uvjete za bolji život. **Misija SDP-a nije se bitno promijenila, ali su se promijenili načini i sredstva ostvarivanja te misije.** Stoga je važno dobro odijeliti vrijednosti i temeljna načela djelovanja od sadržaja i sredstava političkog djelovanja. Promijeni li se prvo, SDP nestaje u kakofoniji političkih poruka, a ne promijeni li se drugo, SDP ostaje bez dodira sa stvarnošću.

2. NAŠE VRIJEDNOSTI

Vrijednosti socijaldemokracije kao izvorišta političkog djelovanja već stoljeće i pol nadahnjuju svojom univerzalnošću, kojom su se nametnule i kao moderne i općeprihvaćene vrijednosti suvremenog svijeta, ugrađene u mnoge ključne dokumente međunarodnih organizacija, postavši tako i opći politički standard i za one koji se ne osjećaju niti djeluju kao socijaldemokrati. To su vrijednosti slobode, jednakopravnosti, pravde i solidarnosti.

Te vrijednosti nisu tek načelne floskule na koje se treba pozivati, već ih treba svakodnevno potvrđivati pred novim društvenim i osobnim izazovima.

Sloboda, jednakost, pravda i solidarnost ključna su načela europske socijaldemokracije. Ona nisu izvedena iz političkog i društvenog poretka, već mu prethode. Povijest moderne Europe svjedočila je i tragičnim posljedicama i liberalističkog koncepta društva zasnovanog na slobodi bez jednakosti i komunističkog koncepta društva zasnovanog na jednakosti bez slobode.

SLOBODU SHVAĆAMO KAO:

- nepovredivost osobnosti i dostojanstva pojedinaca;
- slobodu govora, savjesti i vjeroispovijesti;
- slobodu političkog okupljanja, organiziranje i izbora;
- slobodu i autonomnost medija i ustanova;
- slobodu rada, stvaralaštva, poduzetništva i vlasništva na principima socijalne tržišne ekonomije, koja ima za cilj dobit, ali i dobrobit zajednice, te socijalnu i ekološku sigurnost;
- slobodu suodlučivanja radnih ljudi o svim pitanjima vezanim uz rad i stvaralaštvo;
- slobodu strukovnog i sindikalnog organiziranja što uključuje i pravo štrajka;
- slobodu sudjelovanja u donošenju svih odluka koje se tiču socijalne, ekološke i zdravstvene sigurnosti;
- slobodu kao oslobađanje od siromaštva, straha, neznanja, svakog oblika potčinjenosti i represije nad čovjekovim mišljenjem, njegovim težnjama i potrebama;
- sustav sloboda prihvaćenih međunarodnim konvencijama i dogovorima.

Sloboda je prva i **najviša vrijednost** koju dijelimo s drugim slobodoljubivim ljudima diljem svijeta, koja je širom svijeta pokretala povijesne tokove i usmjeravala ih prema ljudskim, političkim i socijalnim pravima, koja su postala nedjeljivom baštinom čovječanstva. Nema sumnje da je svijet napredovao u oslobađanju od najtežih fizičkih oblika porobljavanja, nasilja nad životom i zdravljem te drugim oblicima zlostavljanja ljudi zbog nekog njihovog obilježja - rasnog, etničkog, geografskog, biološkog, socijalnog, rodnog. No pojavili su se neki **novi oblici porobljavanja i neslobode** koji, korištenjem suvremenih medija i sve većom individualizacijom pritisaka, sužavaju pravo na slobodu. Politički i financijski povlašteni raspolažu moćnim oružjima i suptilnim tehnikama manipulacije i kontrole ne samo ponašanja ljudi već i njihovih misli i emocija. **Rast populizma** u Europi i svijetu, sve izraženija ksenofobija, rast netrpeljivosti spram nekih religijskih, etničkih ili manjinskih skupina doveli su do toga da prostor slobode treba uvijek i iznova osvajati. U novim uvjetima i okolnostima oslonac za to više ne mogu biti samo tradicionalni oblici političkog zagovaranja.

U SDP-u slobodu, uz jedna kost, pravdu i solidarnost, temeljem suživota i demokracije, smatramo polazištem života suvremenog čovjeka. Upravo je **ideal slobode pokretač ljudske aktivnosti**, a socijaldemokrati je shvaćaju kao osnovu za nepovredivost osobnosti, individualnosti i dostojanstva pojedinaca. Sloboda je za SDP temeljni element individualne borbe za nadvladavanje siromaštva, straha i neznanja te svakog oblika represije nad čovjekovim mišljenjem, njegovim težnjama i potrebama.

Njezinim polazištem smatramo slobodu govora, kao preduvjet intelektualnog i emotivnog razvoja pojedinca.

Sloboda pojedinca nikad ne smije vrijediti više od slobode druge osobe, a zaštita slabijeg jest prioritet i, u konačnici, preduvjet slobode. Zato će Socijaldemokratska partija štiti one kojima je najteže štiti sebe.

Svjesni smo izazova koje socio-ekonomska situacija može vršiti na slobodu pojedinca. Pritom se od drugih razlikujemo u shvaćanju da sloboda znači i jednakost polazišnih šansi, što zahtjeva snažniji korektiv i intervenciju društvenih institucija.

I vrijednosti **pravde, jednakosti i solidarnosti** u novim okolnostima zadobivaju nova značenja i nove sadržaje.

Jednakost za nas, osim općih odrednica, sadrži:

- jednakost mogućnosti u stjecanju prihoda i bogatstva;
- jednakost u socijalnim pravima;
- jednakost u političkim pravima;
- jednakost svih u socijalnim šansama za političku i društvenu participaciju, socijalnu sigurnost, za svaku vrstu socijalne promocije;
- jednakost u mogućnostima ljudi da prisvajaju blagodati obrazovanja, znanosti, kulture i stvaralaštva uopće;
- jednakost žena i muškaraca;
- jednakost svih građana u ostvarivanju građanskih i političkih prava;
- bez obzira na spol, dob, vjeroispovijest, nacionalnost, seksualno opredjeljenje, socijalni položaj ili bilo koje drugo obilježje.

Jednakost, uz slobodu, središnja je i konstitutivna vrednota modernog demokratskog društva. Biti jednakopravan ne znači samo biti izjednačen pred zakonima, a još manje u materijalnim primanjima, kako se to podrazumijevalo u radikalno egalitarnim sustavima i režimima. U osiguranju jednakosti smatramo da nije dovoljno opredijeliti se za „jednakost šansi“ niti ravnopravnost početnih pozicija. U društvima rastuće nejednakosti te su pozicije neizbježno nejednake. Naša je zadaća, kao nositelja socijaldemokracije, te šanse pretvoriti u rezultate putem aktivnog poticanja individualnog stvaralaštva i djelovanja te društvene solidarnosti. No jednakost ne znači sličnost. Upravo suprotno, jednakost znači njegovati jednakom pažnjom različitosti, znanja i vještine svakog pojedinca.

Solidarnost shvaćamo kao:

- aktivno, pojedinačno i grupno zauzimanje za slabije;
- zajedničko djelovanje na osiguranju mira i razumijevanja među ljudima;
- poštivanje različitosti među ljudima i društvenim i etničkim skupinama;
- obzirnost prema drugima;
- spremnost na pomoć i suradnju, spontanu i organiziranu pomoć slabijima i ugroženima.

Solidarnost nama znači **međusobnu povezanost, pripadanje i uzajamno pomaganje**. Predstavlja spremnost ljudi da se zalažu jedni za druge, da jedni drugima pomažu te sponu između jakih i slabih, između generacija i naroda. Upravo solidarnost stvara **moć promjene**, što povijesno pokazuje iskustvo radničkog pokreta.

Solidarnost podrazumijeva jednakost, neuskraćenost prava na društvenu i osobnu potporu i pomoć. SDP kao političku stranku mnogi prepoznaju kao stranku onih slabijih u društvu. I doista, to jest naše specifično obilježje. No, biti solidaran može se biti na različite načine. Koncept milosrđa, davanja, udjeljivanja, skrbi i suosjećanja nije pozicija socijalne demokracije. Ona predmnijeva spoznatu nepravdu i nejednakost kao uzroke koji nisu niti nepovijesni niti prirodni. Stoga je socijaldemokratska solidarnost zauzimanje za slabije, solidarnost u uklanjanju uzroka te, posljedično, i saniranje socijalnih posljedica.

PRAVDA koja uz opća načela ostvaruje:

- opću jednakost pred zakonom i pravičnost zakona;
- autonomiju sudstva i pravo na pravog zastupnika;
- socijalnu pravdu, osjetljivu na prava slabijih;
- jamstvo socijalne sigurnosti;
- tradicionalne narodne pravice.

Pravda za nas predstavlja **vrhunsku vrijednost** koju uvijek i iznova valja osnaživati i razvijati, jer je kao vrijednost izložena brojnim i različitim oblicima suspendiranja i negiranja, a bez koje društva tonu ili u tiranije ili u kaotične, i za društva, dramatične sukobe.

Socijalna pravda mora biti osjetljiva na prava slabijih, a zakoni, propisi i akti trebaju jamčiti socijalnu sigurnost najširem sloju građana i biti odrazom slobode i potreba, ali i zaštite i odgovornosti spram društva kojeg zastupaju. Uvjereni smo da mi to možemo, da mi to znamo. Hrvatskoj treba dobro vodstvo koje ima sluha i koje dobrobit društva vidi kao prioritet djelovanja.

3. NAŠA NAČELA

Polazeći od tih vrijednosti i ciljeva, SDP je u početku svoga političkog stasanja razvio snažnu i opsežnu političku aktivnost. Istovremeno je izgrađivao modernu stranačku infrastrukturu, uvodio nove oblike političkog organiziranja i djelovanja te unutar skućenog medijskog prostora pronalazio put do građana odmjerenim i odgovornim pristupom brojnim otvorenim pitanjima izgradnje hrvatskog društva i države. Nasuprot posvemašnjoj zaokupljenosti državotvornim programom, SDP je pronalazio načine da pored tih pitanja snažno zagovara **i društvo tvornost**.

Ključno je obilježje toga razdoblja bila **inkluzivnost**, a ne ekskluzivnost. Inkluzivnost kao načelo političkog djelovanja treba hitno vratiti u SDP. Današnji SDP uzroke svojih poraza treba tražiti u odustajanju od okupljanja i suradnje, u elitističkoj samoizolaciji, zatvaranju za ideje i ljude. **Inkluzivno društvo** SDP ne može razvijati ako ostane zatvoren. Ta **otvorenost za ljude i njihove stvarne probleme** za SDP je temeljni uvjet za dobrobit ljudi, za naš politički opstanak i relevantnost.

SDP je bio predvodnik uvođenja novih odnosa u politiku i nema razloga odustajati od njihovog daljnjeg razvijanja kroz poticanje **suradnje** nasuprot sukobu, **integriranja** nasuprot dezintegraciji, **konstruktivnosti** nasuprot destrukciji; **akcije** nasuprot verbalizmu; **okupljanju i uključivanju** nasuprot isključivanju; **okrenutosti budućnosti** nasuprot uronjenosti u prošlost; **svremenosti** nasuprot anakronoj retraditionalizaciji; **timskog djelovanja** nasuprot osobnoj uzurpaciji procesa odlučivanja; **poštovanja i uvažavanja** nasuprot podcjenjivanju i ignoriranju drugačije mislećih.

Stoga će **SDP okupljati članove i simpatizere** zainteresirane za naše programe koji nude boljitak ljudima. Temeljeni na tradiciji humanizma, socijaldemokrati se prema drugima odnose **tolerantno, uvažavajući dostojanstvo dobronamjernog čovjeka**, bez obzira na osobne (rasne, rodne, vjerske, svjetonazorske) razlike. Treba nam širi **savez za razvitak Hrvatske** koji se može zasnivati jedino na jedinstvu njenih građana da doprinose njenom napretku, na njihovom prepoznavanju pa i u njihovim svjetonazorskim i drugim razlikama, a prvenstveno na njihovom zajedničkom cilju s pogledom prema otvorenoj budućnosti zemlje, a ne na presuđenim podjelama s pogledom na njenu prošlost koje zatvaraju budućnost. Treba nam **ново domoljublje** – onih koji razvijaju svoju domovinu **radom, zalaganjem, znanjem, solidarnošću, obzirom prema drugom**, umjesto onih koji drugog prokazuju kao neprijatelja, a svoje interese postavljaju iznad drugih, iznad društva i države kao cjeline.

Za nas je dobro samo ono što je dobro za ljude, državu i društvo. Naše djelovanje ne usmjerava-

mo očuvanju položaja i interesa bilo kakve parcijalne političke, društvene ili gospodarske skupine. Ako smo **na strani rada i zalaganja**, a to uključuje jednako poduzetnike kao i radnike, jer su njihovi interesi mnogo više zajednički nego suprotstavljeni. Naš program nema za cilj privilegirati neku određenu političku skupinu i njenu nomenklaturu jer je sve što govorimo, od načina upravljanja do raspodjele bogatstva, usmjereno **protiv svačijih političkih i socijalnih monopola**. Nasuprot onih koji su okrenuti prošlosti i dijele nas temama te prošlosti, **mi planiramo budućnost** na temeljima suvremenih spoznaja, modernih i kompetentnih gledišta koje danas usvajaju napredne europske zemlje i nama srodni politički partneri. Na tim temama se Hrvatska povezuje, a ne dijeli.

Teme vezane za našu prošlost za nas nisu relevantne političke teme, pogotovo ne one o kojima je već u procesima stvaranja Hrvatske države donijet suglasan stav i koje su unijete u Ustav Republike Hrvatske – da je **Hrvatska utemeljena na antifašističkoj narodno-oslobodilačkoj borbi**, a **svoju samostalnost i neovisnost ostvarila i obranila u Domovinskom ratu. I mi se zalažemo za osuđe zločina**, tiranije, nedemokratskih postupanja kao i uskrate prava nacionalnih, vjerskih, rodnih, ideoloških i političkih prava pojedinaca i skupina.

Temeljeni na tradiciji racionalizma, socijaldemokrati svoje **odluke grade na argumentima i razlozima**, a ne na dogmama, na **promišljenim i dogovorenim projektima**, a ne na bespogovornom sljedbeništvu vodstva stranke ili države. Naša stranka djeluje prema dogovorenim procedurama (Statut), programskim načelima (Program djelovanja) i socijaldemokratskim vrijednostima. Za svoj rad SDP odgovara svojim članovima, ali i cjelokupnoj javnosti jer o našem djelovanju ovise brojni aspekti funkcioniranja naše države, ali i nama bližeg okruženja. Stoga su nam dragocjeni korektiv kritička mišljenja cjelokupnog stanovništva o našem djelovanju.

Nove odnose u politici, nasuprot svakom populizmu i autoritarnom uzurpiranju politike metodama neodgovorne demagogije, gradit ćemo **ozbiljnošću** temeljenoj na načelima suprotnim marketinškim trikovima i manipulaciji, usmjerenim na brzo, ali kratkotrajno zadobivanje popularnosti kod razočaranih i obeshrabrenih građana. Gradit ćemo **našu vjerodostojnost** ne samo na stabilnosti naših vrijednosti, već i na **dosljednosti** našega načina političkog djelovanja. Stoga SDP potvrđuje predanost našim načelima:

DOSLJEDNOST

SDP će braniti socijaldemokratske vrijednosti: slobodu, jednakost, pravdu i solidarnost kao početne točke svog političkog djelovanja. Te su naše vrijednosti svakodnevno ugrožene novim oblicima pritisaka koji prijete temeljima egzistencije i dostojanstva ljudi. Naše **vrijednosti svjedočiti ćemo dnevno** i one će biti utkane u sve naše politike.

DEMOKRATIČNOST

SDP je bitno određen ne samo svojim vrijednostima i sadržajima svojih politika, već i načinom svojega ustroja i političkog djelovanja. Autokratski vođen, bez demokratskih procedura, SDP nije moguć. Nije moguća demokracija bez rasprava, dijaloga, suprotstavljanja mišljenja i slobodnog iznošenja stavova. **Demokratičnost SDP-a** uvjet je našeg vjerodostojnog promicanja **demokratičnosti**.

ZAJEDNIŠTVO

Okupljanje, suradnja i zajedničko, usmjereno djelovanje pojedinaca, članova, simpatizera i nečlanova stranke važna je odrednica djelovanja SDP-a u njegovom izrastanju u veliku stranku. Pronašli smo forme okupljanja kroz naše savjete, forume, okrugle stolove, savjetovanja i sl. Te oblike političkog djelovanja vraćamo u stranku. SDP ne može zastupati otvoreno društvo, a da ostane zatvoren. Ozbiljni razvojni problemi i novi izazovi traže **otvaranje novog tipa društvenog dijaloga**, uspo-

stavljanja širokih društvenih suglasja na novim razvojnim ciljevima društva, pri čemu će SDP pokazivati širinu i snagu svoje **vizije bez patroniziranja** cijelog društva.

POŠTENJE

SDP se od drugih razlikovao i po načinu obnašanja vlasti. Socijaldemokratski političar mora biti demokrat i kada se nekima čini da to nije dovoljno efikasno i odlučno. Važno je pokazati i dokazati da vlast ne koristimo za osobne probitke i **da o javnom dobru, poštenju, solidarnosti ne brinemo samo deklarativno** već djelatno primjenjujemo u svim prilikama.

ODGOVORNOST

SDP je bio predvodnik uvođenja novih odnosa i rješenja u politici koje sad preuzimaju drugi. Nema razloga odustajati od njihovog daljnjeg razvijanja poticanjem suradnje nasuprot sukoba, okrenutosti budućnosti nasuprot uronjenosti u prošlost, toleranciji nasuprot isključivosti, poštovanja i uvažavanja nasuprot omalovažavanju i osobnom diskvalificiranju političkih konkurenata. SDP će **opći interes** uvijek staviti ispred bilo kojeg parcijalnog, grupnog. SDP će nastojati **predvoditi, a ne zavoditi**.

DJELOTVORNOST

Nove globalne neravnoteže prijete egzistencijama brojnih ljudi. Novo siromaštvo, socijalne deprivacije i isključenost, nezaposlenost i radna nesigurnost u uvjetima rasta nejednakosti i pomanjkanja solidarnosti zahtijevaju od nas socijaldemokrata nove odgovore. Naša je zadaća zaštita ranjivih i manjinskih skupina u društvu, zastupanje radno ovisnog stanovništva, pogotovo onih koji neopravdano otpadaju iz tržišne utakmice, i zalaganje za one koji žive od stvaralaštva, znanja i poduzetništva. Naš ćemo uspjeh vrednovati po tome koliko smo u tome djelotvorni.

4. NAŠI CILJEVI

Duboke i brze promjene u 21. stoljeću otvaraju mnoštvo izazova, ali i **moćnosti za izgradnju dobrog društva, za poboljšanje kvalitete života, za humanije međuljudske odnose i za više slobodnog vremena**. Za te ciljeve socijaldemokratska politika iznaći će nove sadržaje i nove metode djelovanja. Bit će predvodnica promišljanja i **izgradnje boljitka pojedinaca i ljudskih zajednica**, bitno će doprinosti promjeni paradigme hrvatske politike i hrvatske ekonomije te širom otvoriti vrata novome **razvoju i prosperitetu** ljudi, prvenstveno brinući o onima koji žive od svoga rada.

Svijet 21. stoljeća mijenja se korjenito i strelovito brzo. **Duboke promjene**, pobuđene digitalizacijom, robotizacijom, umjetnom inteligencijom i globalnom međuovisnošću nastupaju u gotovo svim ljudskim djelatnostima – *u područjima rada, poslovanja, komuniciranja, informiranja, istraživanja, poučavanja; u poimanju stvarnosti, čovjeka, prirode i vrijednosti, u projiciranju budućnosti; u načinima mišljenja, u tvorbi osobnog i kolektivnog identiteta; u poimanju, organiziranju i prakticiranju političkog djelovanja, u ovlastima i djelatnostima nacionalnih država*.

Današnja je Hrvatska ekonomski slaba, politički autokratska, obrazovno zastarjela, infrastrukturno zapuštena, socijalno podijeljena, administrativno neučinkovita... Stoga su kod nas potrebe za korjenitim promjenama urgentne. **Današnja je Hrvatska ispod naših ljudskih i prirodnih razvojnih potencijala**. Stoga je naš **fokus na ekonomskom rastu, demokratskom poretku i socijalnoj stabilnosti**.

Da bi mijenjala i unapređivala hrvatsko društvo, Socijaldemokratska partija mijenjat će svoju, a time i cjelokupnu hrvatsku politiku. SDP namjerava bitno doprinosti promjeni paradigme hrvatske politike i ekonomije.

Socijaldemokratska partije Hrvatske želi biti stranka je ljudi koji nisu potonuli u cinizam i malodušje, već stranka progresivnih ljudi koji znaju da je **alternativa društvu zarobljenom prošlošću, nazadovanjem, oskudicom, društvenom neefikasnošću i nepravdom** ne samo moguća nego da se promjene mogu iznijeti, da je brzo mijenjajući svijet prepun prilika za boljitak, a ne samo izazova i opasnosti.

Takav program donosimo i **na temeljima postignutih rezultata** kao i kritičkog **sagledavanja propusta u našem djelovanju i na vlasti i u oporbi** pa i sagledanih problema kompetentnosti s kojima se svakodnevno sudaramo na svim razinama. Oslanjajući se na kompetentne i dobrohotne među nama, naš program gradimo na odlučnosti da unapređujemo, postavljamo i ostvarujemo ciljeve koji će Hrvatsku voditi na visoko mjesto razvijenih i modernih zemalja.

5. NAŠA MISIJA

Društveno poslanje SDP-a je **jačanje Hrvatske kao demokratske i socijalno pravedne države i ukorjenjivanje osnovnih vrijednosti socijaldemokracije** u naše društvo.

Stoga je naš cilj ostvarivanje maksimalnog utjecaja zadobivanjem što šire izborne legitimacije kod naših građana. Mjera te uspješnosti su naše izborne pobjede, ali SDP svoje ciljeve vidi šire od pukog osvajanja vlasti, koja ne može biti samo sebi svrha niti može osigurati automatsko ostvarenje naše misije. Ciljevi SDP-a mogu se ostvarivati (u većoj ili manjoj mjeri) i kad je SDP na vlasti i kad je u oporbi. Mjera uspješnosti ostvarivanja ciljeva SDP-a stupanj je socijalne pravde i demokracije. Ovdje SDP dokazuje vlastitu dosljednost.

Socijalna se demokracija ne iscrpljuje u cijelosti samo u sferi političkog, već je dio šireg socijalnog i kulturnog poimanja modernog društva. Mi socijaldemokrati moramo predvoditi i politički artikulirati društveno kretanje u savezništvu s javnošću, sindikatima, civilnim društvom i stručnjacima.

6. NAŠE POLITIKE

ZA DOSTOJANSTVEN RAD I RAZVIJENO GOSPODARSTVO

Razvijeno socijalno-tržišno gospodarstvo

Kupovna moć prosječne plaće danas je preko 10% niža od prosječne plaće s kraja sedamdesetih godina prošlog stoljeća. U razdoblju nakon domovinskog rata sve usporedive tranzicijske zemlje rasle su znatno brže od Hrvatske. Prosječna plaća u Hrvatskoj bi danas bila približno 8.000 HRK, a prosječna puna mirovina 5.000 HRK da smo nakon domovinskog rata rasli kao slovačko gospodarstvo. Pretpostavimo li da smo tijekom tog istog razdoblja rasli po stopama rasta koje su usporedive sa Estonijom, prosječna plaća bi danas u Hrvatskoj bila dvostruko veća, iznad 13.000 HRK, a prosječna puna mirovina preko 7.000 HRK. Tijekom tog istog razdoblja Albanija je povećala životnih standard svojih građana u prosjeku više od pet puta, a Hrvatska dvostruko manje. Osim navedenog relativnog zaostajanja zemlje, postojeći ekonomski model je podbacio i u kontekstu inkluzivnosti. Trenutno je preko 10% punoljetnog stanovništva blokirano i isključeno iz formalnog poslovanja, a gotovo 400.000 osoba iz radno sposobne dobi se nalazi u prijevremenoj mirovini. Postojeći hrvatski ekonomski model nije proizveo niti napredak niti inkluzivnost u raspodjeli dobitaka relativno skromnog prirasta BDP-a.

Hrvatski je **model ekonomskog razvoja zastario**, a njegove su posljedice **razorno zaostajanje**. **Takvo stanje nije više održivo i socijaldemokracija mora inicirati i predvoditi novi ciklus ekonomskog i društvenog razvoja Hrvatske**. Osmišljavanje tog razvoja povjerit ćemo najstručnijim ljudima, uz punu uključenost akademske zajednice, gospodarstvenika, sindikata i stručnjaka.

Dobrobit ljudi može se graditi samo na uspješnom gospodarstvu. **Hrvatska treba novu paradigmu privređivanja koja će biti usmjerena prema dobrobiti ljudi, koja će otvarati nova i dobro plaćena radna mjesta te unapređivati konkurentnost Hrvatske**.

U razvijenom svijetu dolazi do brojnih promjena načina i predmeta proizvodnje. Nezadrživo se šire načini održivog razvoja, zelenih i visokih tehnologija, obnovljivih izvora energije, inovacija svih vrsta, umreženog društva, vrsta i količina usluga te značaja uslužnih djelatnosti. **Socijaldemokratska politika zalaže se za tržišnu, socijalnu i ekološku ekonomiju**: tržišnu zbog tržišne razmjene dobara, socijalnu jer vodi brigu prvenstveno o radnicima i materijalnom položaju onih koji žive od svojih plaća te jer solidarno skrbi o onima u nevolji, ekološku jer podupire okolišno neštetnu proizvodnju i ekološki svjesno postupanje. SDP je **otvoren i za primjenu novih oblika privređivanja kao što su ekonomija dijeljenja i cirkularna ekonomija**.

Nedavna globalna financijska kriza pokazala je da 'deregulirano' tržište, prepušteno samome sebi, vodi ka katastrofalnim posljedicama za financijske sustave, kao i za stotine milijuna ljudi. Tržište mora biti strateški regulirano, kao što je već tako u većini europskih zemalja. Privreda treba služiti prije svega javnim interesima i potrebama ljudi, a ne prvenstveno povećanju profita. Stalni porast broja siromašnih treba ublažavati fiskalnim mjerama i solidarnim oblicima preraspodjele. Srednjoročno, rastuće socijalne razlike moguće je ublažavati i smislenom obrazovnom politikom, koja omogućava jednak pristup obrazovanju svima, posebice socijalno potrebitima.

Naš cilj: udvostručenje ekonomske aktivnosti. Ekonomski rast nije cilj samome sebi, već je sredstvo za ostvarenje temeljnog cilja, **razvoja u najširem smislu**, odnosno **povećanja zaposlenosti, plaća i mirovina** te **stvaranja materijalne podloge za nesmetano financiranje svih društvenih djelatnosti** u području zdravlja, obrazovanja, kulture, sigurnosti, socijalne zaštite i drugih područja životnog standarda pojedinaca, obitelji i društva u cjelini. Zajedničkim naporima nositelja ekonomske politike, poslovne zajednice, sindikata i civilnog društva možemo graditi novu društvenu atmosferu, sustave poticaja koji će prožeti i ispreplesti najšire slojeve društva, s ciljem brže i veće

akumulacije znanja, vještina kao i pokretanja investicija nužnih za održivo povećanje ekonomske aktivnosti, a posljedično tome i životnog standarda hrvatskih građana.

Brinut ćemo o **rastu broja novih radnih mjesta**, a posebnu pozornost posvećivat ćemo ljudima koji žive od svoga rada, kao i zapošljavanju mladih i olakšavanju uvjeta njihovih života. Pomagat ćemo **regionalne razvojne projekte** temeljem komparativnih i jačanjem konkurentskih prednosti regija. Usmjeravat ćemo poduzetnike prema **visoko-tehnolojskim, visoko-profitabilnim i izvozno orijentiranim industrijama**. Poticat ćemo **uporabu inovacija**, razvitak umjetne inteligencije, tehnolojska istraživanja, robotike. Razvijat ćemo područje usluga i malo poduzetništvo. Skrbit ćemo o povlačenju **sredstava iz europskih fondova**. Radit ćemo na **razvoju infrastrukture** (komunalne, prometne, energetske, komunikacijske i digitalne). Uspješno gospodarstvo i poticanje poduzetničkih šansi najdjelotvorniji je poticaj prevladavanju demografske krize u Hrvatskoj. Smatramo potrebnim donijeti novu nacionalnu regulativu za 'financijsku industriju'. Posebnim mjerama treba puku proizvodnju profita i bankarsko kockanje ljudskim sudbinama preusmjeravati u novčarske servise za građane i realnu ekonomiju. Također, raditi ćemo na **poboljšanju poslovne klime** u Hrvatskoj koju čini mnoštvo različitih faktora koji utječu na ponašanje, rezultate i odluke poduzetnika da investiraju i otvaraju nova radna mjesta. Ključni je uvjet za nove investicije **smanjenje administrativnih barijera poslovanja, korupcije, sive ekonomije** (potpomognute nezadovoljstvom uvjetima rada, sigurnosti i plaća) te **povećanje povjerenja i kredibiliteta državne uprave**.

DOBAR POSAO ZA SVE

(Ne)zaposlenost je naša ključna briga. Dostojanstvo čovjeka i čovjekovo zadovoljstvo ovise i o tome je li moguće **dostojanstveno živjeti od svoga rada**, odnosno o tome postoje li mogućnosti za (samo)zapošljavanje, kao i za poslovno napredovanje. Nezaposlenost donosi siromaštvo, glad, egzistencijalnu neizvjesnost i strah, što potiče društvenu nestabilnost i sukobe. Siromaštvo najčešće rezultira isključenosti iz javnog i društvenog života. Nezaposleni su višestruko uskraćeni pa će se socijaldemokratska politika prioritetno baviti stvaranjem uvjeta za otvaranje novih radnih mjesta, za što veću zaposlenost ljudi i njihovu punu uključenost u društvene procese. Otvaranje kvalitetnih novih radnih mjesta jedini je jamac stvarnog i dugoročnog smanjenja nezaposlenosti. Ono stoji nasuprot dosadašnjim politikama i trendovima koji su nezaposlenost smanjivali emigracijom, privremenim mjerama aktivne politike tržišta rada i nesigurnim oblicima rada. Hrvatsko tržište rada obilježava ciklička i sezonska nezaposlenost kao rezultat manjka strateškog planiranja i osmišljavanja ekonomske politike.

Hrvatska već godinama ima **jednu od najnižih stopa aktivnosti i zaposlenosti svojega stanovništva u EU**, što je ključni pokazatelj neuspjeha hrvatske tranzicije. Nesudjelovanje na tržištu rada trećine ljudi u radnoj dobi i sudjelovanje tek oko polovice u zaposlenosti najveći je izazov za politiku i politička vodstva Hrvatske u dužem razdoblju. Nije moguće graditi prosperitetnu zemlju i dobro društvo kad je npr. u svijet rada uključen tek svaki dvadeseti mladi do 24 godine ili tek svaki deveti stariji od 55 godina. Nijedno si društvo ne može dozvoliti takvo rasipanje svojeg najvrjednijeg potencijala. Uvažavajući rezultate istraživanja problema hrvatskog tržišta rada i preporuke akademske, poslovne i sindikalne zajednice, SDP je spreman promptno krenuti u **opsežne i sustavne reforme** kako bi se povećala zaposlenost, od reformi pravosudnog sustava, javne uprave te naročito sustava obrazovanja, do sasvim konkretnih promjena na tržištu rada s ciljem **produženja radnoga vijeka, promicanja samozapošljavanja i stvaranja malih poslova, unapređenja sigurne fleksibilnosti, poticajne porezne politike, efikasnije korištenje aktivnih mjera zapošljavanja do jačanja lokalnih kapaciteta za zapošljavanje**.

Ciljana i dugoročna ulaganja mogu rezultirati stvarnim povećanjem broja novih radnih mjesta, čime želimo afirmirati i nove oblike upravljanja – radničko dioničarstvo i radničke kooperative, kojima će se jamčiti održivost proizvodnje i stabilnost radnih mjesta. Nova zapošljavanja, kao i ona postojeća, moraju biti sigurna, a radnici zaštićeni čvrstom radnom zakonskom regulativom koja predstavlja najbolji način borbe protiv nesigurnih oblika rada i njihovih destruktivnih učinaka na pojedince, ekonomiju i društvo. Mogućnost kolektivnog pregovaranja i pravo na radničko organiziranje mora biti zajamčeno svakoj radnici i radniku, bez obzira na vrstu participacije na tržištu rada. Nadalje, razrađena strategija ciljanih mjera aktivne politike zapošljavanja osigurat će inkluzivnost tržišta rada s jedne strane, a potpuni obuhvat naknada za nezaposlenost jamčit će da radnici u razdoblju privremene nezaposlenosti neće ostati izvan sustava. Hrvatska ekonomija budućnosti mora se zasnivati na kvalitetnim radnim mjestima vezanim uz napredne i zelene tehnologije.

Socijaldemokratske politike posebnu **pozornost posvećuju ljudima koji žive od svoga rada** te vjeruje u načelo da su suvremeni radni odnosi suradnički, da poslodavac i radnik (posloprimac) imaju više zajedničkih nego suprotstavljenih interesa. Stoga ćemo **surađivati sa sindikatima, kao i s udrugama poslodavaca** te nastojati da obje ‘strane’ djeluju temeljem zajedničkih interesa, a da s interesnim različitostima ne postupaju isključivo ili nasilno. U odnosima sa sindikatima i poslodavcima slijedit ćemo najbolja iskustva prakse, a ona pokazuju kako u razvijenome svijetu optimalne poslovne rezultate kao i međuljudske odnose postižu poduzeća u kojima je prakticirana radnička participacija, tj. suodlučivanje o ključnim pitanjima za radnu sredinu.

STRATEŠKI ODRŽIV I ZELEN GOSPODARSKI RAZVOJ

U razvijenom svijetu dolazi do brojnih promjena načina i predmeta proizvodnje. Nezaustavljivo se šire načini održivog razvoja, zelenih i visokih tehnologija, obnovljivih izvora energije, digitalizacije infrastrukture i inovacija svih vrsta, umreženog društva, vrsta i količina usluga te značaja uslužnih djelatnosti. Razvoj koji bi ugrožavao okoliš, devastirao prirodu u bilo kojem aspektu niti je razvoj niti ga se smije prihvatiti. Naprotiv, **očuvani je okoliš prvorazredni nacionalni razvojni resurs** i jedan od **temelja postizanja konkurentnosti** hrvatskog gospodarstva, od turizma i poljoprivrede do energetike.

SDP je svjestan jedinstvenosti – raznolikosti, očuvanosti, bioraznolikosti i ljepote **prostora** kojega držimo **jednom od ključnih prednosti za naš društveni razvoj** te ćemo naglašeno, u svim politikama, dosljedno zastupati krajnje obzirno gospodarenje tim prostorom, čuvajući ga i unapređujući brižljivim disponiranjem.

ZNANJE I INOVACIJE KAO POKRETAČ RASTA

Fundamentalnim uporištem razvojnoga gospodarskog iskoraka socijaldemokrati smatraju **ulaganju u ljude**. Bez obrazovanih, zdravih i motiviranih radnika dobrobit ljudi i ostvarenje ekonomskog napretka nije moguće. Akumulacija ljudskog napora, znanja i investicija prvenstveno ovisi o poticajima koje društvo u najširem smislu, a ne samo država, pruža onima koji uče, studiraju, rade, zapošljavaju, štede i, naposljetku, grade i investiraju. Danas su ona nedostatna, manjkava i isključiva.

Hrvatska se ne može razvijati oslanjajući se samo na usluge i stoga ćemo započeti i ubrzati proces pametne **reindustrijalizacije hrvatskog gospodarstva**, bazirane na pametnoj specijalizaciji, tehnološkom napretku i odmaku od tradicionalnih oblika kroz **povezivanje istraživačkog i poslovnog sektora**, a s ciljem poticanja otvaranja održivih i kvalitetnih (dobro plaćenih) radnih mjesta. U tom

je kontekstu nužno stvoriti kvalitetnu institucionalnu infrastrukturu za financiranje inovacija koje mogu osigurati komercijalizaciju i konkurentsku prednost gospodarstvu. Unaprijediti ćemo **sustav upravljanja inovacijama i difuzijom**, odnosno **apsorpcijom inovacija i tehnologije** unutar suradnje poslovnog i istraživačkog sektora te razvoj karijera na temelju rezultata, motivirajući sustav za komercijalizaciju rezultata istraživanja i razvoja. Financijske olakšice inovativnim poduzetnicima s ciljem poticanja istraživanja i razvoja pritom smatramo prvim i najlakšim korakom, dok gradnju pametnih koncentriranih poduzetničkih i istraživačkih centara treba razvijati srednjoročno.

Uz razvoj novih industrija, zasnovanih na znanju, Hrvatska ne smije zanemariti još uvijek neiskorišteni potencijal za razvoj **moderne poljoprivredne proizvodnje** koja mora biti poduprta efikasnim, pravednim i dostupnim mjerama poticaja te povećanjem udjela novih tehnoloških mogućnosti i znanstvenih spoznaja u taj za Hrvatsku važan, a zanemareni gospodarski sektor. Opstanak ruralnih naselja i osiguranje kvalitete života u njima u neposrednoj su ovisnosti o uspješnosti organiziranja moderne poljoprivrede.

Visok udio **turizma** u BDP-u Hrvatske ovu gospodarsku granu, sa snažnim utjecajem na sva područja gospodarskog i ukupnog društvenog života, izdvaja kao posebno područje u oblikovanju nove hrvatske gospodarske politike. Znatne **komparativne prednosti** turističkog razvoja, koje se ogledaju u dobroj klimi, lijepom i očuvanom prostoru i kulturnom nasljeđu, valja poduprijeti kvalitetnim ulaganjima u turističku infrastrukturu, kulturnu ponudu, primjerenu brigu za očuvanje vrijednosti prostora, te prvenstveno povećanjem vrijednosti ljudskih potencijala u **konkurentsku prednost**.

EKONOMSKA JEDNAKOST

Sve veće društvene nejednakosti, vidljive u svim sferama društvenog djelovanja, kao socijaldemokrati smatramo neprihvatljivim, a njihovo daljnje poticanje nepromišljenim djelovanjem i nepovratnim raslojavanjem – koje je protiv društva i budućnosti.

Ekonomске nejednakosti prvenstveno se očituju u dohodovnim razlikama koje definiraju dubinu socijalne participacije i percipirane slobode djelovanja. Nejednakosti u redistribuciji proizlaze iz neadekvatnog i neujednačenog vrednovanja rada, uz dokazano prisutnu rodnu diskriminaciju. SDP se jednoznačno i nedvojbeno zalaže za uspostavu **politike rodne ravnopravnosti** te za **uvođenje smislene minimalne plaće** koja će omogućavati dostojanstveno podmirenje osnovnih troškova života, osigurati život van rizika od siromaštva te sigurno planiranje životne budućnosti.

Također, polazištem u izgradnji i zastupanju svake mjere smatramo osiguranje **jednakosti šansi** u ostvarenju prava. Ljudi posjeduju jednake šanse kada su im u istim okolnostima osigurana jednaka, a u različitim različita sredstva pa upravo načelo razlike izražava temeljno značenje solidarnosti kao temeljnom vrijednosti našeg djelovanja.

ZA DOBAR ŽIVOT I HUMANE ODNOSE

Suvremeni svijet poznaje mnogo ekonomski uspješnih država, s visokim stopama gospodarskog rasta i visokim BDP-om po glavi stanovnika, ali čiji građani bogatstvo svoje države ne osjećaju kao vlastitu dobrobit ako su zarobljeni autoritarnošću svojih elita, golemim socijalnim nejednakostima, nedostatkom socijalno-zaštitnih institucija, solidarnosti, jednakopravnosti ili drugih blagodati koje se smatraju tekovinom socijalne države izgrađene u drugoj polovici 20. stoljeća u Zapadnoj Europi.

Mi socijaldemokrati snažno **zagovaramo očuvanje i razvoj europske i našim Ustavom propisane socijalne države**, upravo kao baštinici onih političkih ideja i napora koji su takva društva izgrađivali postavljajući nove standarde za suvremenu civilizaciju.

Integriranje europskih civilizacijskih vrijednosti u hrvatsko društvo, ali i ugradnja hrvatskih vrijednosti u ujedinjenu Europu, naš je opći cilj. Nasuprot provincijalnim, ksenofobnim, izolacionističkim, nacionalističkim i kvazi-suverenističkim pokušajima odvajanja Hrvatske od upravo najviših vrijednosti društvenih odnosa i standarda koje poznaju najrazvijenija europska društva, SDP smatra svojom ključnom obvezom pokretati reforme i promjene sukladne tim vrijednostima.

SOCIJALNO OBZIRNO DRUŠTVO

Socijalna obzirnost prvo je obilježje dobrog društva temeljenog na humanim odnosima i solidarnoj društvenoj svijesti. Ona pretpostavlja zauzimanje za dobrobit zajednice kao temelja dobrobiti svakog pojedinca i zauzimanje koja nadilazi svaki oblik pohlepe i uskogrudnog egoizma. Socijalno obzirne zajednice odgovorne su zajednice koje su osvijestile važnost ulaganja u razvoj upravo najranjivijih socijalnih skupina i time povećanje ukupnog društvenog potencijala. Suvremene socijalne politike najrazvijenijih zemalja najveću pažnju usmjeravaju promjeni s paradigme temeljene na konceptu skrbištva i davanja slabijim društvenim skupinama **prema konceptu investiranja u društvenu zajednicu** kao najučinkovitijem obliku ulaganja u razvoj.

Hrvatsko društvo, suočeno s dramatičnim promjenama i krajnje pesimističnim trendovima kretanja svoga stanovništva, koje se ogleda u općem smanjenju stanovništva, kroz sve niži natalitet i sve izraženiji negativni migracijski saldo, kroz depopulaciju i pražnjenje velikih prostora Hrvatske, sve ubrzanije starenje, sve manji udio radno sposobnog stanovništva, treba hitno prionuti rješavanju upravo ovih problema, novim i temeljito izmijenjenim pristupom područjima socijalne politike. **Briga za socijalnu sigurnost i osiguranje dostojanstvenog života obitelji i pojedinaca, ulaganje u obrazovanje i zdravlje, kulturne potrebe i socijalno povjerenje, prioritetna su briga SDP-a.**

DJECA I MLADI najranjivije su skupine društva, čiji se ljudski potencijal **ne može ostvariti bez sustavne podrške društva**. Upravo je uspješnost društvenih intervencija u odrastanje i sazrijevanje djece i mladih **ključna mjera ukupne društvene uspješnosti**, prvenstveno jer su djeca i mladi važni kao ljudske osobe, ali i zato što samo oni mogu jamčiti budućnost društva. Zato djeca i mladi ne mogu biti samo briga svoje uže ili šire obitelji, već i oni i njihove obitelji moraju biti u odgovornom društvu **u samom vrhu prioriteta države** na svim razinama.

Suvremena društva i socijalno najrazvijenije države poznaju brojne oblike djelotvornih potpora za osiguranje što je moguće više **ujednačenih startnih pozicija svoj djeci**, neovisno o bilo kojoj posebnosti i njih i njihovih obitelji, ekonomskih mogućnosti, obrazovne razine roditelja, vrste obitelji, regionalnoj, rezidencijalnoj, vjerskoj, nacionalnoj i bilo kojoj drugoj pripadnosti.

Mi socijaldemokrati težit ćemo stvaranju jednakih šansi za uspjeh djece i mladih gradeći čvrstu mrežu univerzalnih, dostatnih i dostupnih potpora i javnih usluga.

Upravo je prva hrvatska socijaldemokratska vlada, proširivanjem **prava djece na dječji doplat** kao najraširenije financijske potpore, udvostručila broj djece primatelja te iznose iz državnog proračuna. Taj instrument financijske potpore uz dobro osmišljene poreske olakšice razvijati ćemo i u budućnosti, povećanjem i broja korisnika i visine potpora.

Ulaganja društva u djecu predškolske dobi smatra se najuspješnijom društvenom investicijom.

Na sadašnjoj razini gospodarskog i socijalnog razvoja **Hrvatska mora osigurati vrtićki smještaj za svu djecu** i SDP smatra upravo osiguranje vrtića za svako dijete, uz pomoć lokalne zajednice i uz suradnju s privatnim sektorom i civilnim društvom, svojom važnom zadaćom.

SDP prepoznaje velike promjene koje su se dogodile u obiteljskoj strukturi suvremenih postindustrijskih društava. Te promjene uvažava pronalazeći nove oblike društvenog priznavanja i pomažanja obiteljima upravo u onome u čemu od društva očekuju potporu. Koncepti dvohraniteljskih, jednoroditeljskih, bračnih i vanbračnih zajednica, životnih partnerstva osoba istog spola **oblici su novih obitelji** koji svoj unutrašnji život organiziraju na drugačiji način od onoga u tradicionalnim obiteljima. Stoga ususret novim potrebama novih obitelji težimo tome da osiguravamo da u dvo-roditeljskim obiteljima **oba roditelja podjednako sudjeluju u njezi i odgoju djeteta**, da im se osiguraju **fleksibilno radno vrijeme** i poslovi koji će osiguravati optimalan vremenski odnos rada, slobodnog vremena, profesionalnog razvoja i obiteljskog života.

Dostupan stan uz stabilno zaposlenje predstavlja nužan uvjet i pretpostavku za zasnivanje obitelji te dostojno odrastanje djece. U uvjetima demografskog pražnjenja brojnih naselja i čitavih regija sve je veći broj stambenih nekretnina bez stanara i organiziranim djelovanjem lokalnih zajednica i države već je **dan danas moguće osigurati kvalitetno i dostupno stanovanje za većinu obitelji**. SDP će se zauzeti za **definiranje stambene politike** kao važnog dijela ukupne socijalne politike.

U okviru poticajne politike za mlade uvest ćemo **porezne olakšice** za osobnu kupnju stana, poticati poslodavce koji **subvencioniraju** najam, otvarati mogućnosti za nabavku stanova gradnjom i davanjem u **najam** postojećih državnih stanova, aktivnom **zaštitom od kreditnih rizika** te revitalizacijom starih i napuštenih kuća dodjelom poticaja.

Mladi su posebno ranjiva skupina na tržištu rada i već godinama po stopi zaposlenosti i aktivnosti mladih pri samom smo europskom dnu. **Hrvatska ne može dugo izdržati zanemarivanje mladih** kao vitalne populacije te će stoga SDP predvoditi sustavne mjere koje bi povezale nužne **promjene u sustavu obrazovanja** s potrebama hrvatskog gospodarstva. Država će, predvođena socijaldemokratima, osigurati osamostaljenje mladih i kroz **poticajne radne uvjete** – ograničavanjem zapošljavanja na određeno vrijeme, poticanjem stjecanja prakse tijekom obrazovanja kroz **sustav dualnog obrazovanja**, sljedeći najbolju praksu razvijenih zemalja, **pripravništvom** prije početka radnog vijeka, **povećavati zapošljivost** i bolju konkurentu poziciju za **bolje plaćen rad** ili pokretanje vlastitih poslova. Hrvatska mora prepoznati talentirane učenike i studente i osigurati im **stipendije** na najprestižnijim svjetskim sveučilištima uz zajamčeno, adekvatno plaćeno i profesionalno prilagođeno mjesto u državnoj i javnoj upravi. Omogućit ćemo i stalno učenje, usavršavanje i kvalitetno podučavanje u zemlji direktnim **poticanjem znanstvene izvrsnosti** te nagrađivanjem poslodavaca koji usavršavaju svoje radnike.

OSOBE S INVALIDITETOM čine preko pola milijuna građana Republike Hrvatske. Riječ je o našim sugrađanima koji su se rođenjem ili tijekom života našli u otežanim životnim prilikama, što obzirno društvo, kakvo želimo biti, mora prepoznati i na odgovarajući način intervenirati kako nijedan oblik invaliditeta ne bi ugrozio egzistenciju ili dostojanstvo tih ljudi.

Cilj naše politike je odmak od medicinskog modela koji promatra ljude isključivo kroz njihove nedostatke i okretanje socijalnom modelu koji u ljudima vidi neslućene mogućnosti i društvo koje im se prilagođava.

Primjerene osobne invalidnine ili inkluzivni dodaci moraju biti dostupne svima kao određenim potrebama pojedinca materijalni nadomjestak za umanjene radne sposobnosti ili prilike za rad, ali je jednako važno snažno podupirati radnu aktivaciju osoba s invaliditetom povećanjem njihove zapo-

šljivosti, stjecanjem znanja i vještina potrebnih za visokoproduktivan rad te poticanjem poslodavaca da razumnim prilagodbama radnih mjesta stvaraju uvjete za maksimalno ostvarenje radnih potencijala osoba s invaliditetom. Kao društveno odgovorna stranka koja promiče ljudska i socijalna prava osoba s invaliditetom koristit ćemo sve političke mehanizme u promicanju inkluzivnosti osoba s invaliditetom u sve društvene tokove. SDP će još uvijek neprihvatljivo nisku razinu socijalne uključenosti osoba s invaliditetom rješavati sustavno i kompleksno, između ostalog, osiguravanjem informacija djeci s teškoćama u razvoju i mladim osobama s invaliditetom o mogućnostima daljnjeg školovanja, poboljšanje infrastrukture obrazovnih institucija u svrhu rješavanja horizontalne i vertikalne komunikacije, financiranjem prijevoza osoba s invaliditetom do obrazovnih institucija, prilagodbom literature, uvođenjem znakovnog jezika, uspostavom cjelovite statistike studenata s invaliditetom, osnivanjem nacionalne koordinacije studenata s invaliditetom i na još druge načine.

SDP će raditi i promicati prava osoba s invaliditetom, na njihovoj punoj integraciji i putem njihove participacije na mjestima političkih odluka.

UMIROVLJENICI i starije osobe imaju pravo, a država obvezu da im osigura **dostojanstvenu starost**. Sve brojnija populacija starijih u ukupnom stanovništvu, sve manji broj ljudi u aktivnoj dobi, sve viši izdaci za mirovine u državnom proračunu uz sve niže mirovine nisu razlozi za restrikcije i štednju na pravima starijih, nego su, upravo naprotiv, razlog odgovornom pristupu politike tim činjenicama. Oni koji su zaradili svoje mirovine ne samo gradeći jednu siromašnu zemlju, pustošenu ratovima, nepismenošću i općom bijedom, nego u sustavu generacijske solidarnosti skrbili o starijima, djeci i nemoćnima, imaju sva prava zahtijevati od društva da ih ne ponižava, koristeći njihovu potrošenu radnu sposobnost za društveno marginaliziranje.

U našem prvom mandatu obnašanja vlasti **pokazali smo da znamo** kako povećati mirovine, kako reformirati mirovinski sustav, a pri tome ne ugroziti javne financije. I zato što su **za nas ljudi na prvome mjestu**, osiguravanje pristojnih mirovina važan je prioritet i izazov kojeg odgovorno prihvaćamo. Nastavit ćemo i **dovršiti reformu mirovinskog sustava**, ali i **uvesti nove oblike socijalne sigurnosti** za sve naše sugrađane koji iz različitih razloga nisu ostvarili pravo na mirovine. **Za nas nitko nije i ne može biti suvišan niti zaboravljen i prepušten samom sebi.**

Umirovljenike ćemo štiti od socijalne isključenosti i zalagati se za otvaranje prilika aktivnog uključenja u željene im oblike sudjelovanja na tržištu rada, osloboditi ih strepnje i rizika siromaštva te im osigurati institucionalnu skrb na načelima pravednosti, transparentnosti i u skladu s potrebama. Pritom ćemo voditi računa i o razvoju što šireg spektra usluga i servisa za izvaninstitucionalnu skrb kako bi se omogućila skrb u njihovom vlastitom domu.

SIROMAŠNI GRAĐANI čine više od jedne petine ukupnog stanovništva Hrvatske. Obzirno društvo ne smije siromaštvo promatrati kao stvar pojedinaca i njihove osobne sreće ili nesreće. Bez obzira na razloge i uzroke siromaštva, **socijalna država, kao naš instrument dobrog društva**, mora biti efikasna i **u prevenciji siromaštva i u zaštiti onih koji su njime pogođeni**. SDP u svojoj socijalnoj strategiji ima razvijene mehanizme i jasno definirane mjere za reformiranje cijelog sustava socijalnih naknada, socijalnih službi i socijalnih usluga, koji su usklađeni s našom vizijom socijalno odgovorne Hrvatske.

RODNA RAVNOPRAVNOST ZA EKONOMSKU I DRUŠTVENU JEDNAKOST

SDP će trajno **osnaživati ulogu države u ostvarivanju ljudskih prava žena** na život bez diskriminacije. Za rad jednake vrijednosti, žene i muškarci u Hrvatskoj danas nisu jednako plaćeni. SDP

će **dokinuti rodno uvjetovani jaz u plaćama**. Uvođenjem regulatornih mehanizama onemogućit ćemo institucionalizaciju rodnih razlika u plaćama. Naš je cilj puna zaposlenost žena.

Nasuprot proklamiranim „populacijskim”, a neodrživim, jednokratnim mjerama, zagovaramo **snažnu socijalnu državu** jer to je jedina održava obiteljska politika. Teret brige o djeci i starijima te kućanstvu ne smije biti samo na ženama. Intervencijom države i mrežom javnih socijalnih usluga dokinut ćemo tu izrazitu neravnotežu u opterećenosti žena i muškaraca brigom o djeci, starijima, kućanstvu.

Seksualna i reproduktivna prava žena, pravo na slobodno odlučivanje o vlastitu tijelu, civilizacijsko su dostignuće. Unaprijedit ćemo zakonodavni i institucionalni okvir, ratificirati Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te uložiti daljnje napore u izgradnju sigurna društva za sve njegove članice.

SOCIJALNA POLITIKA KAO INVESTICIJSKA POLITIKA, A NE MILOSRĐE

Socijalna je politika u Hrvatskoj desetljećima bila shvaćana kao rezidualno područje državnog interesa, istina, financijski zahtjevna pa zato i kao (pre)skupa zona državne potrošnje. Sve su vlade tražile načine da izbalansiraju državne izdatke s velikim i sve većim zahtjevima stanovništva za povećanom redistribucijom proračunskog novca prema njima. Pri tome su politike polazile najčešće od političko-pragmatičnih kriterija dodjeljujući novac skupinama koje su ili vršile najveći politički pritisak ili svojom brojnošću mogle utjecati na rezultate političkih izbora. Ta **redistributivna i pasivno-skrbnička paradigma** trajni je oblik socijalne politike hrvatske države od njene samostalnosti do danas.

Za SDP **socijalna je politika važna investicijska politika**. Hrvatska si više ne može dopustiti da se ijedan njezin građanin osjeća suvišnim, prekobrojnim ili nepotrebnim. Naprotiv, Hrvatska mora poduzimati sve da se demografski revitalizira, zadrži svoje stanovništvo, poveća ga podizanjem rodosti i poticanjem useljavanja. Socijalna politika u tome ima važnu ulogu kao skup ciljeva i mjera ne samo za zaštitu socijalno ugroženih i ranjivih socijalnih skupina, već i kao pokretač promjena u pravcu **prevencije socijalnih ugroza** bilo koje vrste, kao **ulaganje u izjednačavanje mogućnosti svim pojedincima** da u cijelosti razvijaju svoje potencijale i doprinose osobnom i društvenom blagostanju i općoj dobrobiti.

Naše **ključne ciljeve u području socijalne politike** povežujemo s **izgradnjom Europskog socijalnog modela**, nastojeći postići sljedeće ciljeve: *visoku razinu zaštite pojedinaca i skupina od socijalnih i ekonomskih rizika te nepovoljnih promjena u društvu, zaštitu odgovarajućih prihoda te osiguranje dostojanstvenih i humanih uvjeta života, najveću moguću razinu participacije građana u društvu, smanjenje diskriminacije u društvu i stvaranje jednakih mogućnosti za sve, sprečavanje marginalizacije pojedinih članova društva i integracija socijalno isključenih članova, okončanje začaranog kruga siromaštva i njegov transfer s jedne generacije na drugu, kao i smanjivanje praznine u distribuciji društvenih dobara na najmanju moguću mjeru.*

OBRAZOVANJE SVIMA, SVUDA I TRAJNO

Najmoćnija poluga razvoja svakog pojedinca i cijele zajednice u svakom njenom aspektu u suvremenoj je Europi razvijeni, sveobuhvatni, cjeloviti i financijski poduprt sustav obrazovanja. Ono je odavno postalo ljudsko pravo, a ne privilegija. O kvalitetnom obrazovanju uvelike ovisi budućnost

i vrsnost života pojedinaca i posljedično ljudskih zajednica. Socijaldemokratska partija prepoznaje **obrazovanje kao razvojni prioritet** koji jedini može donijeti dugoročnu društvenu stabilnost, ekonomski napredak i osiguranje kulturnog identiteta. Stoga obrazovanje mora biti dostupno svakome i pod jednakim uvjetima, a u skladu sa sposobnostima i interesima svakog.

Kako su i dobrobit ljudi kao i visoke tehnologije i inovacije nerazdvojne od kvalitetnog obrazovanja te od znanstvenih i tehnologijskih istraživanja, ove dvije međusobno povezane djelatnosti su od stratejskog značaja za dobrobit pojedinaca, gospodarstva i države. **Obrazovanje i istraživanja tješnje ćemo povezivati s privredom**, ali nećemo pristajati na pokušaje da ih se podredi trenutnim interesima tržišta ili profita jer su i obrazovanje i znanstvena istraživanja znatno šira i sadržajno bogatija od njihove trenutne upotrebljivosti. Socijaldemokratska politika bezrezervno podupire obrazovanje i znanstvena istraživanja kao investiciju u bolju budućnost pojedinaca, regija, političkih zajednica i čovječanstva. Zastarjeli hrvatski sustav obrazovanja pred velikim je promjenama. Stoga ćemo osigurati uvjete za **sistematsko provođenje ažurirane, 2014. godine usvojene Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije**.

Naš je cilj osigurati jednake uvjete kvalitetnog obrazovanja svim učenicima do stjecanja prve kvalifikacije ili državne mature. Obrazovanje vidimo temeljeno na znanstvenim spoznajama i autonomiji kako ustanova, tako i prosvjetara. Posebnu ćemo pozornost posvećivati poboljšanju materijalnog položaja obrazovnih radnika jer samo motiviran i uspješan učitelj, može odgajati i obrazovati uspješnu djecu i mlade.

Također, aktivno podupiremo sve mjere **materijalnog podržavanja obrazovanja**, bilo da je riječ o podršci institucijama, društvenim grupama ili pojedincima kojima je ta podrška potrebna. Nužnim smatramo povećanje ulaganja u obrazovni sustav **na svim njegovim razinama**, od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja do obrazovanja odraslih, a u cilju osiguranja više razine uključenosti. Podupiremo i sve oblike izvannastavnog obrazovanja kao i sve inicijative i udruge koje na stvaralački način okupljaju mlade. Zalažemo se i za adekvatno vrjednovanje ishoda ovih procesa u sustavu priznavanja neformalno i informalno stečenih ishoda učenja, koje treba što prije ustanoviti. Za otkrivanje, razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima smatramo ključnim ojačavanje postojećih te uspostavu novih i učinkovitijih procesa i sustava podrške.

Danas je jasno kako će mladi u budućnosti raditi neke poslove koji danas još ne postoje, a koji će zahtijevati primjenu znanja i vještina koje društvo danas još ne poznaje. Tehnološke će promjene nastaviti mijenjati svijet na načine koji se ne mogu predvidjeti, a mnogi izazovi zahtijevat će korjenite prilagodbe gospodarstva i društva u cjelini. U tom sve složenijem svijetu važno je da svako dijete/učenik u sustavu odgoja i obrazovanja stekne **navike učenja**, a mi stvorimo institucijsku, zakonsku i društvenu osnovicu u kojoj se svatko može **kontinuirano obrazovati**. Pokrenut ćemo zato i osnaživati razne profile cjeloživotnog učenja kao najbrži, osobno i financijski najefikasniji sustav stjecanja dodatnih kompetencija koje odgovaraju potrebama za radnom snagom u brzo mijenjajućim tehnološkim procesima.

SVIMA DOSTUPNO ZDRAVSTVO

Izgraditi ćemo **državni sustav aktivne skrbi o zdravlju** svojih građana, a **zdravstvene usluge pod jednakim uvjetima** bit će dostupne svim građanima.

Promovirat ćemo **zdrav život** i provesti nužno potrebna ulaganja za jačanje institucija te dostupnosti primarne zdravstvene zaštite imajući na umu višestruke prednosti i pogodnosti koje **prevencija**

nosi kvaliteti života naših građana ima te efikasnosti i lakšem liječenju našim preopterećenim doktorima.

Promovirat ćemo edukaciju o osnovnim navikama očuvanja i izgradnje zdravlja od predškolskog razdoblja te kao obvezne tečajeve uvesti u osnovne škole. Djecu ćemo poučavati o zdravim navikama u ranom razdoblju života kako bismo utjecali na veću kvalitetu njihova zdravlja u budućnosti. Ponovno ćemo uvesti redovite zdravstvene preglede učenika i vrtičke djece.

Želimo da hrvatsko zdravstvo prati **tehnološka dostignuća** razvijene medicine te našim liječnicima osigurati kvalitetna usavršavanja i produktivne radne satnice.

Za zdrav i dugovječan život u današnjoj civilizaciji nekretanja, značajne su **fizičke i sportske aktivnosti**. Stoga ćemo poticati sportska društva za rekreaciju svih naraštaja, voditi brigu o rekreativnom i natjecateljskom sportu, kako u školi tako i izvan nje, pružati infrastrukturne usluge profesionalnim sportskim klubovima te nadzirati zakonitost njihovoga djelovanja.

SLOBODNI I NEOVISNI MEDIJI

Građani u SDP-u imaju pouzdanu političku potporu za nove izazove i zaštitu od novih ugroza slobodnog mišljenja – onu koja štiti mišljenje, dogovor i postupke građana **od cenzure i primitivizma**.

Borimo se **protiv svih oblika manipulacije** i *lažnih* vijesti jer svaki građanin ima pravo na istinitu i pravovremenu informaciju. Zahvaljujući digitalizaciji novi mediji mijenjaju način prikupljanja, komponiranja i raspačavanja vijesti. Uzmemo li u obzir njihovu interaktivnost, novi mediji mijenjaju medijsku scenu u svijetu, redefinišu pojam novinarstva i medija, a medijalizacija društva i politike ima rastući utjecaj na društvene procese.

Kako je **sloboda medija ključna za svaki demokratski poredak**, novinari nisu samo čuvari demokracije, već i sutvorci javnog prostora pa tako i javnog i osobnog mišljenja. Cjelovitim obavještanjem oni pridonose političkoj participaciji svojih publika. Stoga ćemo se zauzeti da ustanove štite i unapređuju slobodu i sigurnost novinara odnosno slobodu medija, s posebnom brigom za djelovanje javnih kao i neprofitnih medija. SDP će voditi posebnu brigu o **neovisnosti javnih medija**, čuvati ih od političkih pritisaka kao i od pritisaka velikih korporacija. Jačat ćemo **neovisnost Hrvatske radiotelevizije** kao javnog medija od ikakvih političkih kontrola i utjecaja. Uloga HRT-a nije samo u proizvodnji i prikazivanju audiovizualnih djela, nego i u arhivi te glazbenom i izvedbenom segmentu.

Istovremeno, moć medija mora biti popraćena i novim shvaćanjem odgovornosti svih sudionika medijske prakse. Medije možemo razvijati samo ako u njih ulažemo kao u **prvorazredna javna dobra dostupna svima**, bez obzira na etnički ili spolni identitet, politički izbor, dob, ekonomski, geografski ili socijalni položaj.

Umjesto dualnog medijskog sustava javnih i komercijalnih medija, medijsku politiku dugoročno ćemo usmjeriti ka mješovitom medijskom sustavu u kojem se razvijaju različite neprofitne i nisko-profitne strukture „trećeg sektora”. Ponovno ćemo financirati sve one nezavisne medije koji iskazuju pluralnost hrvatskog društva i uvesti tzv. program građanske medijske donacije. Direktnne financijske potpore medijima treba usmjeriti u medijski rad, medijski sadržaj i njegovu distribuciju. Direktnne potpore ne mogu sufinancirati profit.

KREATIVNOST I KULTURNO STVARALAŠTVO

Kulturna i umjetnička djelatnost ključno doprinose osobnim i kolektivnim identitetima. Osiromašenje ili urušavanje kulturnih i umjetničkih djelatnosti može dovesti do nesagledivih posljedica u duhovnom i materijalnom pogledu. Stoga one uživaju posebnu političku pozornost i financijsku potporu socijaldemokratske politike.

SDP će **kulturu** sa sadašnjih margina pomicati **prema središtu** oblikujući prostor u kojem umjetnici i kulturni radnici, građanstvo i političari nisu na suprotstavljenim stranama, već partneri u razvoju. Na širem planu kultura je za nas **prostor obogaćivanja društva**, širenja vidika i poticanja tolerancije, borbe protiv nasilja i – nadasve – razumijevanja drugih i drugačijih.

U području organiziranja kulturnih djelatnosti SDP će sustav ad hoc i privremenih rješenja zamijeniti **sustavnim i dugoročnim strateškim planiranjem**, transparentnim i autonomnim odlučivanjem, stabilnim zakonskim reguliranjem i osiguravanjem dostatnog financiranja, stvaranja profesionalne i stručne administracije.

Također ćemo se neprekidno zalagati za afirmaciju kulturnih i drugih nacionalnih institucija pojedinih etničkih zajednica, za njegovanje njihovih nacionalnih posebnosti, jezika i pisma, zaštitu autentičnosti kao i za demokratske oblike kulturnog i drugog prožimanja bez dominacije.

DRUŠTVO DOBRODOŠLICE

Hrvatska se u demografskom smislu prazni, smanjuje, stari i sve više gubi radni potencijal. Osim nužne i sveobuhvatne pronatalitetne (obiteljske) politike, jer je ova sadašnja fragmentarna, ideologizirana, politizirana i prigodničarsko-populistička, Hrvatska mora brzo i uz puno društveno suglasje donijeti **program svoje demografske obnove i kvalitetnom migracijskom strategijom**. Osim demografskih trendova, ekonomske strukture Hrvatske, manje ili više eksplicitnih razvojnih ciljeva i migracijskih trendova pred politička se vodstva postavljaju pitanja vezana za sam identitet društva, naše kulturno i civilizacijsko utemeljenje u uvjetima globalnog integriranja Hrvatske, sad i kao članice zajednice od pola milijarde ljudi koji slobodno cirkuliraju unutar europskog prostora. Ovdje nije samo riječ o regulaciji kretanja ljudi preko granica, useljavanja, naseljavanja i iseljavanja ili samo udovoljavanja zahtjevima tržišta radne snage, već suštinskog oblika izražavanja samog postojanja države.

Demografski se razvoj ne može više smatrati spontanim procesom – on se mora **planirati** kao **sastavnica ukupnog razvoja** te mora biti **vođen i upravljan**. Suvremene migracije imaju nove oblike, u manjoj su mjeri stalne, fleksibilnije su s tendencijama prelaska u transnacionalne i cirkularne, što zahtijeva i drugačija postupanja država u kojima se događaju.

SDP ne bježi od tih novih okolnosti, naprotiv, **u migracijskim trendovima prepoznaje rješenja za brojne probleme našega društva**. Mi želimo uspostaviti **proaktivni migracijski model** koji će uvažavati i našu potrebu **da zaštitimo i naš identitet**, ali i **vrijednosti inkluzivnog društva** stimulirajući suptilnim mjerama **useljavanje u Hrvatsku** kao uvjet ne samo rasta, već i kulturnog razvoja društva. Naša migracijska strategija sadržava i politiku zadržavanja populacije, ali i generiranje remigracije – radne, visokoobrazovane i izbjegličke. Kao i većina europskih zemalja potaknut ćemo generiranje imigracije od potomaka naših iseljenika do poduzetnika, radnika i migracije kvalitete života. Pri tome nam je stran svaki oblik iskazivanje ksenofobije, getoiziranja useljenika ili bilo kakav oblik njihova društvenog marginaliziranja. Uspješne zemlje pokazuju svu društvenu dobrobit za useljeničke zemlje sa **dobrim programima integracije**, čije ćemo primjere slijediti u oblikovanju naše migracijske strategije.

ZA PROFESIONALNU I UČINKOVITU JAVNU UPRAVU, USPJEŠNU DRŽAVI I DRUŠTVENO POVJERENJE

Zalažemo se za upravljački pluralizam jer se suvremena, kompleksna društva suočava s brojnim novim izazovima upravljanja. U svojim odlukama o najprikladnijim načinima koordiniranja određenih aktivnosti vodit ćemo se pragmatičnim kriterijima, uz istovremeno prihvaćanje rješenja usklađenih s glavnim vrijednostima i ciljevima socijaldemokracije. Novim sadržajima i načinima političkog djelovanja stvarat ćemo optimalne uvjete za uspješno privređivanje i dobrobit ljudi, **obnavljat ćemo povjerenje građana u politiku** kao djelatnost kojom se određuju opći uvjeti njihovoga djelovanja i odnošenja, kao što se i rađa nada u bolju budućnost.

Vjerujemo u **vladavinu prava** te nužnost nepristranog djelovanja i jačanje **neovisnosti sudstva**. Zajedno s takvim sudstvom, transparentnom, ka interesima građana usmjerenom vlasti, vratit ćemo i **povjerenje u institucije javne uprave** i unaprijediti upravljanje te aktivno sudjelovanje građanske zajednice.

Aktivno ćemo sudjelovati izgradnji **Republike Hrvatske** kao **odgovorne i vjerodostojne članice međunarodne zajednice** te ju učiniti pouzdanim **partnerom međunarodnih snaga**, posebice onih na održavanju mira i preveniraju oružanih sukoba. Njezino članstvo EU iskoristit ćemo kao priliku za jasnije artikuliranje politika, izgradnju suradničkih odnosa te povećanje i poboljšanje međunarodne vidljivosti i, shodno istom, utjecaja.

Reforma političkog sustava

Bez dubokih **političkih promjena**, posebno **liberalizacije izbornih zakona** i novih temelja stranačkog organiziranja, nije moguće provesti ekonomske reforme. Mogućnost **uvođenja novih političkih snaga i novih ljudi** u politiku te realna mogućnost **konkurencije političkih ideja** preduvjet su društvenih i ekonomskih reformi. **Administrativne reforme** preduvjet su strukturnih reformi. Hrvatska treba novi **administrativni ustroj** jer je novi ekonomski model neodvojiv je od novoga administrativnog ustroja. Snažno **jačanje ovlasti lokalne samouprave** na regionalnoj razini, uz primjereno financiranje, praćeno ovlastima Vlade da intervenira za slučaj narušavanja općih nacionalnih interesa, bit će snažan poticaj gospodarskom i ukupnom razvoju zemlje.

Zalažemo se za **pravnu zaštitu temeljenu na načelima:**

- ozakonjenja i razvoja osnovnih prava, osobito prava na slobodu;
- učvršćenje socijalnih prava s ciljem očuvanja opće socijalne sigurnosti;
- jednakosti pristupa pravima;
- posebne zaštite slabijih;
- pravednog izjednačavanja vlasničkih prava s općim interesima;
- usmjernosti na brzo ispravljanje štete i obeštećenja;
- djelotvorne borbe protiv svih oblika nasilja;
- humanosti postupka prema počiniteljima nedjela u istražnom, sudskom i kaznenom procesu;
- pravednog obeštećenja za rad kažnjnika;
- pune slobode vršenja sudske i zastupničke profesije;
- brzine u istražnom i sudskom procesu;
- javnosti rada u pravnoj djelatnosti kao i građanski nadzor autonomnosti sudaca.

Uspostavit ćemo **pravnu državu** koja u potpunosti i bez izuzimajućih situacija poštuje vladavinu prava, a svoju političku vlast temeljiti na poštovanju ustava, zakona i drugih propisa, bez stvaranja razlike u njihovom tumačenju za građane i vladajuće, a upozoravat ćemo na to i u opoziciji. Pritom ćemo neprestano djelovanjem naglašavati da pravna objektivnost upravo jest ono što označava podjelu između vladavine prava i vladavine ljudi.

Takva će vladavina osiguravati dugo priželjkivanu okolinu koja će unaprijediti autonomiju i **dostojanstvo pojedinca** dopuštajući ljudima da slobodno iskazuju i realiziraju svoje osjećaje, mišljenje, komunikaciju i djelovanje jer ljudska prava i temeljne slobode mogu biti ograničeni jedino zakonom.

Jedan od najvažnijih stupova pravne države jest neovisnost sudova. Zalažemo se stoga za jasno **razgraničenje ovlasti i djelovanja izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti** jer samo neovisni sudovi, izvan političkih utjecaja mogu biti efikasni i pravični.

U demokratskoj i pravnoj državi moć se legitimira i ograničava pravom, a izražavanje prava mora služiti potrebi za pravdom.

Sudovi moraju biti jednako **pristupačni** za sve, da građani u **razumnom roku** mogu zaštititi svoja prava. **Suci** moraju biti **neovisni**, izabrani nakon javne rasprave u otvorenom postupku kandidiranja u demokratski legitimnim organima.

Kazeno pravo i postupak služe zaštiti građana i ustavno pravnog poretka s ciljem reintegriranja prekršitelja zakona u društvo, ne prakticirajući osvetu.

DRŽAVNA I LOKALNA UPRAVA BLIŽA GRAĐANIMA

SDP politiku **decentralizacije** smatra jednom od svojih temeljnih programskih politika koja se proteže kroz više područja javnih poslova i odgovornosti te usmjerava sustav javne uprave na uravnoteženi, policentrični i održivi društveni, kulturni i gospodarski razvoj, demografsku ravnotežu i zaštitu okoliša

Decentralizacijom odlučivanja, financiranja i upravljanja javnim poslovima želimo osigurati opću demokratizaciju i korištenje svih razvojnih potencijala zemlje sukladno načelu supsidijarnosti i standardima dobrog europskog javnog upravljanja, jačati kontrolu javnosti nad pružanjem javnih usluga te time poticati orijentaciju na efikasnost, ekonomičnost i kvalitetu javnih usluga.

SDP će decentralizirati upravljanje javnim dobrima, resursima i imovinom u državnom vlasništvu sukladno udjelu u stvaranju imovine te načelima solidarnosti, policentričnosti, efikasnosti i zaštite okoliša.

Želimo snažno afirmirati ulogu i partnerstvo gradova i regija u razvoju kroz partnerstvo sa znanstveno-istraživačkim subjektima, profesionalnim asocijacijama, civilnim društvom i privatnim sektorom, te potaknuti ruralni razvoj, osigurati zaštitu okoliša, očuvanje kulturne baštine i tradicije uz istodobno osiguravanje kvalitetnih i modernih javnih usluga stanovništvu ruralnih područja. Posebna se pažnja posvećuje digitalnoj transformaciji ruralnih područja kojom se ciljano grade elektronske usluge za stanovnike i gospodarske subjekte.

Uz decentralizaciju SDP svojom obvezom drži **razvoj lokalna demokratizacije, razvoja i preoblikovanja sustava mjesne, lokalne i regionalne samouprave**. Naime, lokalni politički sustav osigurava kvalitetno i modernim tehnologijama podržano sudjelovanje građana i drugih lokalnih aktera u definiranju lokalnih javnih problema i politika te načina njihovog rješavanja, a osnaženo lokalno civilno društvo stimulira neposredno sudjelovanje i odlučivanje građana o lokalnom poslovanju.

SDP zagovara postupnu transformaciju teritorijalne organizacije zemlje usporedno s faznom decentralizacijom javnih poslova, službi i drugih odgovornosti po načelu integriranog lokalnog javnog upravljanja.

Efikasno i pouzdano pružanje upravnih i drugih javnih usluga građanima provodit ćemo temeljem kataloga javnih usluga i javnih poslova, jednakom i univerzalnom dostupnošću upravnih i svih drugih javnih usluga i službi u svim dijelovima zemlje.

PROAKTIVAN ČLAN MEĐUNARODNE ZAJEDNICE

Aktivno ćemo sudjelovati u artikuliranju politika EU-a te razvijati bilateralnu i multilateralnu suradnju. Osigurat ćemo znatno uspješnije korištenje sredstava europskih fondova, radit ćemo na jačanju uloge UN-a i međudržavnih organizacija, posebice na održavanju mira i prevenciji oružanih sukoba.

U Hrvatskoj još nismo osvijestili činjenicu da smo punopravna članica Europske unije, da europski poslovi nisu inozemni i međunarodni već tuzemni, da se sve više zakonske regulative obavlja u tijelima EU-a, a ne u organima nacionalnih vlasti. O zbivanjima u tijelima EU-a u Hrvatskoj se vrlo malo zna. Stoga ćemo se zalagati za osvještavanje značaja EU-a za svakodnevni život hrvatskih ljudi, kao i za pribavljanje i širenje informacija u kretanjima u EU.

Kao najmlađa članica Europske unije u toj će međudržavnoj zajednici Hrvatska biti aktivnija kako bi mogla maksimalno koristiti mogućnosti koje to članstvo pruža. To se prije svega odnosi na ekstenzivnije i promptnije korištenje europskih fondova, kao i na naše izražene inicijative u definiranju zajedničkih aktivnosti na europskom, ali i međunarodnom planu. Zalažemo se za proširenje EU na nama susjedne zemlje. Našim susjedima i zemljama regije pružamo punu – deklariranu i ekspertnu – podršku u njihovom približavanju standardima EU-a, odnosno u njihovim reformama. U regiji djelujemo na uspostavi dobrosusjedskih odnosa a u svijetu na boljem razumijevanju i međusobnom uvažavanju.

Poučeni ratnim iskustvima 20. i početka 21. stoljeća, zalažemo se za potpuni mir među narodima. Zajedno s brojnim socijaldemokratskim i socijalističkim strankama zalažemo se za restrukturiranje i jačanje uloge UN-a u reguliranju međunarodnih odnosa, u sprečavanju sukoba i uspostavljanju mira, u dogovorenom i odgovornom upravljanju globalnim resursima kao što su klima, bioraznolikost, zrak, voda, okoliš. Smatramo dobrodošlom i globalnu regulativu u sve intenzivnijoj međunarodnoj privrednoj i financijskoj suradnji.

OBRANA I NACIONALNA SIGURNOST

Oružane snage Republike Hrvatske moraju imati jasno određeno mjesto kako u državi tako i u samom društvu, a što se prije svega odnosi na „tradicionalnu“ ulogu **osiguranja države od mogućih prijetnji izvana** te na poštivanje svih obveza preuzetih pristupanjem NATO-u. Kao i svi drugi dijelovi državne izvršne vlasti Oružane snage RH podliježu **demokratskom nadzoru** čime se one ne diskriminiraju, nego se time postiže normalno funkcioniranje državne izvršne vlasti u segmentu obrane zemlje. Oružane snage RH moraju biti integrirani dio demokratskog društva, a to je moguće postići jedino **kroz funkcionalnu demokraciju** na temeljima implementacije **građanskog odgoja, vladavine prava, socijalne pravde i gospodarskog blagostanja**. Oružane snage RH pri tome moraju zadovoljiti tri temeljna zahtjeva:

- ispunjavanje glavnih zadaća Oružanih snaga RH pri čemu same zadaće određuju opseg, ustrojstvo i opremljenost Oružanih snaga RH,
- demokratski civilni nadzor i političko vodstvo Oružanih snaga RH te
- ograničenje na obavljanje zadaća unutar države (izuzev sudjelovanja u međunarodnim misijama pod pokroviteljstvom NATO-a, UN-a i EU-a).

Osnovni je cilj **izgradnja funkcionalnih oružanih snaga**, a da se pritom ne dovode u opasnost temeljne vrijednosti demokratskog civilnog društva. S druge strane, demokratski i civilni oblik društva ne smije stajati kao prepreka za dobro funkcioniranje oružanih snaga pri čemu uvijek mora biti izraženo jasno rangiranje temeljnih vrijednosti da oružane snage stoje kao potpora demokratskog civilnog društva i njegova političkog sustava.

Djelovanje Oružanih snaga RH mora biti striktno **utemeljeno na zakonima** koji reguliraju navedeno djelovanje, a unutar samih Oružanih snaga RH posebna pažnja mora se usmjeriti na čuvanje ljudskog dostojanstva i poštivanje prava pripadnika Oružanih snaga.

Pozitivan odnos između civilnog društva i Oružanih snaga RH preduvjet je, s jedne strane, za moralnu stabilnost i učinkovitost oružanih snaga, a s druge strane za unutarnju sigurnost i stabilnost cijelog društva te je bitno mjerilo integracije oružanih snaga u društvo. Da bi se dostigao navedeni pozitivan odnos potrebno je provesti šire uključivanje i upoznavanje predstavnika civilnog društva sa djelovanjem Oružanih snaga RH.